

Міністерство охорони здоров'я України
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
Навчально-науковий інститут медицини
Кафедра педіатрії № 2

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять для студентів

Навчальна дисципліна: ОК 30 «Педіатрія»

Модуль «Педіатрія, в тому числі виробнича лікарська практика (професійне навчання) дитячі хвороби»

Освітній рівень: другий (магістерський)

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність: 222 «Медицина»

Тема: Лихоманка у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря.

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри педіатрії №2
від 29.08.2025, протокол №1

Розглянуто та затверджено на засіданні ЦМК з педіатричних дисциплін
від 29.08.2025, протокол № 1

2025–2026 навчальний рік

Тема заняття: Лихоманка у дітей. Диференційна діагностика. Тактика лікаря.

Диференційна діагностика. Тактика лікаря. Фебрильні судоми невідкладна допомога. Лихоманка у дітей: проблемно-орієнтований підхід в педіатрії. Причини та види лихоманки. Диференційна діагностика захворювань, які супроводжуються лихоманкою у дітей. Терапевтичні підходи до лихоманки в дитячому віці. Показання до призначення антипіретиків в педіатрії. Невідкладна допомога при фебрильних судомах.

Вивчення теми забезпечує набуття студентами таких компетентностей та програмних результатів навчання:

● Інтегральна (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

● Загальні (ЗК):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області педіатрії та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність працювати в команді.

ЗК8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК10. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.

ЗК11. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК12. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

● спеціальні (фахові) (ФК):

ФК1. Здатність збирати медичну інформацію про хвору дитину з лихоманкою і аналізувати клінічні дані.

ФК2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень у дитини з лихоманкою та оцінки їх результатів.

ФК3. Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання у дитини з лихоманкою.

ФК4. Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань у дітей.

ФК5. Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань, які супроводжуються лихоманкою у дітей.

ФК6. Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань, які проявляються лихоманкою у дітей.

ФК7. Здатність до діагностування фебрильних судом у дітей.

ФК8. Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги при лихоманці та фебрильних судамах у дітей.

ФК 9. Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів при лихоманці та судамах у дітей.

ФК10. Здатність до виконання медичних маніпуляцій.

ФК 11. Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

ФК 16. Здатність до ведення медичної документації.

ФК 21. Зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ФК 24. Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами.

ФК 25. Дотримання професійної та академічної доброчесності

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

ПРН 2. Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я.

ПРН 3. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем.

ПРН 4. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми у хворої дитини з лихоманкою; за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про дитину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання.

ПРН 5. Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток хворої дитини, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу, враховуючи вік хворої дитини.

ПРН 6. Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря-керівника в умовах дитячої лікарні.

ПРН 7. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) у хворої дитини для проведення диференційної діагностики захворювань.

ПРН 8. Визначити головний клінічний синдром, який обумовлює тяжкість стану хворої дитини шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану хворої дитини за будь-яких обставин у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації, нестачі інформації та обмеженого часу.

ПРН 9. Визначати характер та принципи лікування хворих дітей з лихоманкою, враховуючи її вік, в умовах закладу охорони здоров'я та за його межами на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, вміти обґрунтувати персоніфіковані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.

ПРН 10. Визначати необхідний режим активності, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 13. Проводити оцінку та моніторинг розвитку дитини, надавати рекомендації з вигодовування та особливостей харчування залежно від віку, організовувати проведення профілактичних щеплень за календарем.

ПРН 14. Визначати тактику та надавати екстрену медичної допомогу при лихоманці та фебрильних судом у дітей в умовах обмеженого часу згідно з існуючими клінічними протоколами та стандартами лікування.

ПРН 17. Виконувати медичні маніпуляції в умовах лікувального закладу, вдома або в навчальному закладі на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану хворої дитини шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

ПРН 18. Вести медичну документацію пацієнта на підставі нормативних документів.

ПРН 21. Відшуковувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних в інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.

ПРН 23. Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я людини для оцінки стану захворюваності населення.

ПРН 24. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

ПРН 25. Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців, хворої дитини та її батьків/опікунів.

ПРН 27. Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проєктів.

ПРН 29. Планувати, організовувати та проводити заходи зі специфічної профілактики інфекційних захворювань, в тому числі згідно з Національним календарем профілактичних щеплень, як обов'язкових так і рекомендованих. Управляти залишками вакцин, організовувати додаткові вакцинальні кампанії, у т.ч. заходи з імунопрофілактики.

Мета дидактична:

- *Забезпечити засвоєння студентами етіопатогенезу, діагностики та диференційної діагностики захворювань, що супроводжуються лихоманкою.*
- *Проконтролювати ступінь засвоєння алгоритму надання медичної допомоги при лихоманці та фебрильних судом.*
- *Формувати у студентів уміння і навички оцінки стану дитини; визначення тактики лікування; призначення та здійснення подальшого спостереження.*

Обладнання: ляльки, фантоми, документація (історії стаціонарного хворого ф.003, історія розвитку дитини, ф.112), лікарські засоби, інструкції, інструментарій для парентерального введення ліків, підручники, посібники, довідники, методичні рекомендації, алгоритми виконання практичних навичок. Журнал академічний, робочий зошит студента.

План та організаційна структура заняття

Назва етапу	Опис етапу	Рівні засвоєння	Час, 5,5 ак.год
1. Підготовчий	1.1. Організаційні питання. 1.2. Індивідуальне усне опитування. 1.3. Формування мотивацій 1.4. Контроль вихідного рівня знань: Тестування; перевірка домашньої підготовки до занять, робочих зошитів; доаудиторної самостійної роботи студентів	В В	15-20% 40хв

2. Основний	2.1. демонстрація тематичного хворого викладачем; 2.2. самостійна робота – курація хворих (збір анамнезу, об’єктивне спостереження, виявлення симптомів, формування синдромів, висунення і опрацювання гіпотез щодо попереднього діагнозу, складання плану обстеження та лікування); 2.3. клінічний розбір хворого за участю викладача. Диференціальна діагностика, оцінка клінічних даних, результатів лабораторно-інструментальних досліджень, лікування. 2.4. Засвоєння і відпрацювання практичних навичок.	C C C, D	60-65% 145хв
3. Заключний етап	3.1. контроль і корекція кінцевого рівня підготовки (ситуаційні, проблемні задачі) 3.2. загальне оцінювання навчальної діяльності студента, аналіз роботи. 3.3. Інформування студентів про тему наступного заняття,	C	20% 40хв

	деталізація домашнього завдання: повторення тем з предмету та матеріалів міжпредметної інтеграції; завдання з робочого зошита для СР.		
--	---	--	--

Рекомендована література

Основна

1. Педіатрія: у 3-х т: підручник для студ. вищих мед. навч. закладів IV рівня акред. / За ред. О. Катілова, А. Варзаря, А. Валіуліса, Д. Дмитрієва. - Вінниця: Нова Книга, 2023. – Т1 - 656 с., Т2 – 712 с.
2. Клінічна педіатрія: підручник [В. М. Дудник, І. І. Андрікевич, Г. І. Мантак та ін.]; за ред. В. М. Дудник. – Вінниця : Нова Книга. 2021. – 648 с.
3. Невідкладні стани в педіатрії: посіб. / Ю.В. Марушко, Т.В. Гищак, М.І. Борисенко та ін.; за ред. Ю.В. Марушка. – К.: ФОП О.В. Сторожук, 2023. – 328 с.
4. Карен Дж. Маркданте, Р.М. Клігман. «Основи педіатрії за Нельсоном». Переклад 8-го англ. видання у 2 томах. Наукові редактори перекладу В. Березенко, Т.Починок. Київ «Медицина» 2020 р. с. 8, т.2
5. Крючко Т.О., Абатуров О.Є. Педіатрія: національний підручник / Т.О. Крючко, О.Є. Абатуров [та ін.] //За ред. проф. Т.О. Крючко, проф. О.Є. Абатуров. – Київ: ВСВ «Медицина», 2021.
6. «Лихоманка у дітей. Клінічна настанова, заснована на доказах», <https://uaps.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/lyhomanka-u-ditej.pdf>

Питання для самопідготовки студента до практичного заняття:

1. Визначення лихоманки у дітей. Варіанти температурної кривої.
2. Найбільш часті причини лихоманки у дітей.
3. Патогенез лихоманки.
4. Гіпертермічний синдром. Ускладнення лихоманки.
5. Причини лихоманки невідомої або нерозпізнаної природи.
6. Інфекційні та неінфекційні лихоманки.
7. Лихоманка у дітей перших місяців життя, перших років життя.
8. Алгоритм дії лікаря при лихоманці у дитини.
9. Проблемно орієнтований підхід до ведення лихоманки.
10. Використання антипіретиків при лихоманці у дітей.

Тестові завдання для самостійного опрацювання теми

Завдання 1. У дитини 5 років після гри на сонці підвищилась температура тіла до 39°C, з'явився головний біль, одноразова блювота, виражена слабкість, загальмованість. ЧД – 50/хв., АТ – 70/40 мм.рт.ст. По органах і системах без особливостей. Неврологічні симптоми відсутні. Яка повинна бути лікарська тактика?

- A. Розпочати внутрішньовенну регідrataцію, природне охолодження
- B. Занурити дитину у ванну з холодною водою
- C. Здійснити люмбальну пункцію
- D. Дати пити сольові розчини
- E. Провести КТ голови

Правильна відповідь: А – розпочати внутрішньовенну регідrataцію, природне охолодження дитини, так як найвірогідніше у дитини тепловий удар. Необхідна невідкладна допомога: холод на голову, холодне приміщення, рідину потрібно вводити внутрішньовенно, бо спостерігається блювота (глюкозо-сольові розчини). При сонячному ударі може бути втрата свідомості, зупинка серця і дихання. Потрібне спостереження за дитиною.

Посилання: Невідкладні стани в педіатрії: посіб. / Ю.В. Марушко, Т.В. Гищак, М.І. Борисенко та ін.; за ред. Ю.В. Марушка. – К.: ФОП О.В. Сторожук, 2023. –328 с.

Завдання 2. Для «рожевої» лихоманки притаманно:

- A. Холодні кінцівки
- B. Озноб
- C. Біль в животі, блювота
- D. Гарний ефект від жарознижувальних препаратів

Правильна відповідь: D – гарний ефект від жарознижувальних препаратів спостерігається при «рожевій» лихоманці. Показано застосовувати нурофен в дозі 10 мкг/кг одноразово.

Посилання: Невідкладні стани в педіатрії: посіб. / Ю.В. Марушко, Т.В. Гищак, М.І. Борисенко та ін.; за ред. Ю.В. Марушка. – К.: ФОП О.В. Сторожук, 2023. –328 с.

Завдання 3. Дитина 7 років скаржиться на підвищення температури тіла до 37,5 - 38°C протягом 2 тижнів. При повному фізичному обстеженні вогнищ інфекції не виявлено. Встановлений діагноз: Лихоманка неясної етіології. Яка подальша тактика лікаря?

- A. Призначити скрінінгові лабораторні дослідження: розгорнутий аналіз крові, сечі, калу, посів крові, біохімічний аналіз крові, ПЛР, рентгенографію грудної клітини; консультації вузьких спеціалістів
- B. Продовжувати симптоматичну терапію жарознижувальними препаратами

- С. Призначити антибіотики широкого спектру дії.
Д. Термінова госпіталізація

Правильна відповідь: А – призначити скрінінгові лабораторні дослідження, оскільки найпоширенішими причинами ЛНГ є вірусні інфекції, системні захворювання сполучної тканини, онкологічні захворювання та ін. і тому призначення антибіотиків та ін. лікарських засобів до встановлення діагнозу є неправильним.

Посилання: Карен Дж. Маркданте, Р.М. Клігман. «Основи педіатрії за Нельсоном». Переклад 8-го англ. видання у 2 томах. Наукові редактори перекладу В. Березенко, Т.Починок. Київ «Медицина» 2020 р. с. 8, т.2

Завдання 4. Який із перерахованих жарознижувальних препаратів протипоказаний до застосування у дітей з лихоманкою вірусної етіології?

- А. Ацетилсаліцилова кислота
В. Нурофен
С. Мефенамінова кислота
D. Метамізол натрію
Е. Парацетамол

Правильна відповідь: А – Ацетилсаліцилова кислота протипоказана дітям до 12 років у зв'язку з можливістю виникнення синдрому Рея.

Посилання: «Лихоманка у дітей. Клінічна настанова, заснована на доказах», <https://uaps.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/lyhomanka-u-ditej.pdf>

Завдання 5. У дитини 2 років в перший день хвороби підвищилась температура тіла до 39°C. Жарознижувальні препарати не ефективні, катаральні явища відсутні, виражений інтоксикаційний синдром, сонливість. На шкірі сідниць петехіальна висипка. З боку внутрішніх органів патології не виявлено. Про який діагноз слід думати.

- А. ГРІ, нейротоксикоз
В. Сонячний удар
С. Отруєння невідомою речовиною
D. Менінгококцемія

Правильна відповідь: D – менінгококцемія.

Описана клінічна картина відповідає менінгококцемії. Раптово, на фоні повного благополуччя, підвищується температура тіла до фебрильних цифр, яка не піддається корекції жарознижувальними препаратами. Виражений інтоксикаційний синдром і наявність типової геморагічної висипки, частіше на сідницях.

Посилання: 1. Педіатрія: у 3-х т: підручник для студ. вищих мед. навч. закладів IV рівня акред. / За ред. О. Катілова, А. Варзаря, А. Валіулєса, Д. Дмитрієва. - Вінниця: Нова Книга, 2023. –Т2 – 712 с.

Задачі

1. У дитини 2-х місячного віку протягом 3-х днів відзначалися явища риніту (утруднення носового дихання, слизові виділення з носових ходів), гіперемія задньої стінки глотки. Дитина на штучному вигодовуванні. Дисфункції кишечника не було. У лікуванні використовували промивання носа фізіологічним розчином, відвар ромашки. На 2-у добу вночі температура тіла різко підвищилася до 39,2°C, з'явилися в'ялість, сонливість, блювання. Попередній діагноз?

Правильна відповідь: Менінгіт, тому що захворювання почалось гостро, з підвищення температури тіла, відмічається блювання, виражена інтоксикація. По органах і системах без особливостей. Уже в перші дні хвороби велике тім'ячко може бути напруженим і пульсуючим.

Посилання: Карен Дж. Маркданте, Р.М. Клігман. «Основи педіатрії за Нельсоном». Переклад 8-го англ. видання у 2 томах. Наукові редактори перекладу В. Березенко, Т.Починок. Київ «Медицина» 2020 р. с. 27, т.2

2. У 6-ти місячної дитини з'явилися слизові виділення з носових ходів, покашлювання, підвищилася температура тіла до 38,5° С. У віці 3-х місяців на тлі ГРВІ відзначалися фебрильні судоми. При об'єктивному обстеженні: ЧСС-140/мін, ЧД-42/мін; дитина неспокійний, шкірні покриви рожеві і гарячі; задня стінка глотки гіперемована; перкуторний тон над легеньми не змінений; в легеньми - жорстке дихання; тони серця ритмічні, звучні; живіт м'який, печінка + 0,5 см; випорожнення і сечовипускання не порушені. Визначте попередній діагноз? При якому рівні підвищення температури лихоманка потребує корекції у даної дитини?

Правильна відповідь: ГРВІ, гострий ринофарингіт. За наявності судом в анамнезі, у дитини слід застосовувати жарознижувальні препарати при підвищенні температури тіла вище 37,5° С.

Посилання: Невідкладні стани в педіатрії: посіб. / Ю.В. Марушко, Т.В. Гищак, М.І. Борисенко та ін.; за ред. Ю.В. Марушка. – К.: ФОП О.В. Сторожук, 2023. –328 с.

Методичні рекомендації складені доцентом кафедри педіатрії №2 Черній О.Ф.